

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

איסור שיחה בבית הכנסת שלא בשעת התפילה

בערוך השולחן (סי' קנ"א סעיף ה) כתב: ויש לתמוה על מה שעכשיו מקילים לדבר בבהכ"נ ובבה"מ אחר התפילה כמה דברים של חול ונעשה כהיתר. ונ"ל דס"ל כשיטת הרמב"ן שיתבאר דבתי כנסיות של בבל על תנאי הן עשויות אפילו בישובן לדבר שמוכרחין לכך ואנחנו חושבים זה להכרח כל אחד לפי עניינו, עכ"ל.

אמנם טעם זה מועיל ליושבי חו"ל [וכמו שהזכיר "בתי כנסיות של בבל"], אבל לא ליושבי ארץ ישראל.

(ו) בשו"ת משנה הלכות (חלק י"ג סימן כ"ג) כתב: ובדבר שאלתו מה שמשיחין בביהמ"ד דברים של מה בכך. הנה באמת אין להקל בזה, והגם שבעו"ה העולם מקילין בזה אבל ראיתי בני עליה והמה מועטים וח"ו להקל בקדושת ביהכ"נ. לא מיבעיא בשעת התפילה ולימוד התורה שאפי' לענות אסותא אסרו משום ביטול תורה (כבסעיף הבא). וכ"ש שח"ו לפעמים הו"ל חוטא ומחטיא, שע"י שהוא מספר ומשיח, שומעין אחרים, ומבטל אחרים מלימוד התורה, אלא אפי' בסתם אסור לזלזל בקדושת ביהכ"נ, חוץ ממה שהוא ביטול זמן לימוד התורה ובדבקות בהשי"ת. ומי שיש בידו למחות ימחה ואם לאו עכ"פ לא יהא לו עסק עמהם. ואשרי מי שמושך ידו מהם. ואין רצוני להאריך בזה ולהביא מקורות כי כל ספרי מוסר מלאים מזה ובש"ע סי' קנ"א מבואר. ולכן מה שכתב ולא ראה מי שיחוש ויקפיד שלא לדבר סתם דברים, לא ראינו אינו ראי' בזה ורבה המכשלה, וכבר כתב הר"י מקורביל ועוד ראשונים שהרבה בתי כנסיות ובתי מדרשות נחרבו בשביל זה, והשם הטוב יכפר.

(ז) עוד הביא הא"ר שם שמצא כתוב שהמתעטש בבית הכנסת אין אומרים לו רפואה (לבריאות), עד כאן. אבל פקפק בזה שהרי הרמב"ם פרק ד' מהלכות תלמוד תורה, וכן בטור יו"ד, ובשולחן ערוך סימן רמ"ו, כתבו דין זה על בית המדרש, משמע דבבית הכנסת מותר, שהרי כתבו עלה דקדושת בית המדרש חמיר מקדושת בית הכנסת. ועוד דגם בבית המדרש כתב הש"ך שם בשם הפרישה דוקא בימיהם שלא ראו מספריהם לחוץ, כל שכן שלא היו משיחין, אבל עכשיו דבלאו הכי (המשך בעמ' 5)

(א) כשבוע שעבר כתבנו על האיסור החמור לדבר בשעת חזרת הש"ץ. איסור זה קיים אף במנין עראי שמתפללים שלא בבית הכנסת. אבל כשמתפללים בבית הכנסת או בבית המדרש עוברים גם על איסור נוסף של שיחה בבית הכנסת, שנוהג גם בשעה שלא מתפללים שם. וכדאיתא בשו"ע (או"ח סימן קנ"א סעיף א'): בתי כנסיות ובתי מדרשות, אין נוהגין בהם קלות ראש כגון שחוק והתול ושיחה בטילה וכו'. ובא"ר שם (סק"א) הביא מהר"י שהעושה כן מזלזל בכבוד השכינה ח"ו.

(ב) וביאר המ"ב (ס"ק א') כי בתי כנסיות ובתי מדרשות נקראים מקדש מעט כמו דכתיב (יחזקא' י"א ט"ז) 'וְאָהִי לָהֶם לְמִקְדָּשׁ מְעַט'. ובמקדש כתיב 'וּמִקְדָּשֵׁי תִירְאוּ' שיהא מוראו של השוכן בה עליו, עכ"ל. ורבים מהפוסקים סוברים שאיסור זה בבתי כנסיות ובתי מדרשות היא איסור דאורייתא, שהם כלולים באיסור מורא מקדש.

(ג) עוד כתב המ"ב (ס"ק ב') שיחה בטילה - היינו אפילו שיחת חולין שהיא לצורך פרנסה דבחוץ שרי, בביהכ"נ אסור, ובפרט שיחה בטלה לגמרי, דבדאי שראוי למנוע תמיד מזה [פמ"ג]. ובזוה"ק פ' ויקהל הפליג מאד בגודל העון הזה. וכ"ש שיש ליזהר בביהכ"נ וביהמ"ד מעון דבורים אסורים כגון לשה"ר ורכילות ומחלוקת וקטטות, כי מלבד שהם עונות חמורים מאד, עוד יגדל העון יותר במקום קדוש, כי הוא מזלזל בכבוד השכינה, ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בפלטיין של מלך לפני המלך, ועוד תגדל הרעה בזה שהוא מכשיל גם את הרבים בעונות החמורות הנ"ל וכו' ע"ש. והירא וחרד לדבר ה' ישים תמיד עיניו ולבו לזה שלא לדבר שום דברים בטלים בביהכ"נ וביהמ"ד ויהיו מיוחדים אצלו רק לתורה ולתפלה.

(ד) ובתשובת מהר"מ ב"ב הביא שרבינו תם גזר חרם חמור שלא ידברו בבית הכנסת אך ישבו שם באימה וביראה (והובא בבאר הגולה יו"ד סו"ס של"ד).

(ה) ודנו הפוסקים עלמה שהעולם מקילים בזה, ויש שכתבו צדדים להקל:

שיעור כזית, רביעית וכדי אכילת פרס

ומצא שהמידה שיוצאת לפי שיעור האצבעות כפולה מהמידה שיוצאת לפי שיעור הביצים.

ומזכרז' לומר אחד מן השתיים. או שנתקטנו הביצים מזמן חז"ל, או שנשתנה שיעור האצבעות, והאריך הצל"ח להוכיח ששיעור האצבע לא נשתנה, וע"כ שנתקטנו הביצים.

וממילא לפי"ז יוצא ששיעור רביעית צריך למדוד בשלש ביצים המצויות כיום [ששלש ביצים שלנו הם בגודל ביצה ומחצה של חז"ל] וכיון שביצה המצויה כיום היא בנפח של 50 סמ"ק, נמצא ששיעור רביעית הוא 150 סמ"ק. וכן היה דעת החזו"א.

שיטת הגר"ח נאה

ברמב"ם בפירוש המשנה (עדויות פ"א מ"ב) כתב ששיעור רביעית שווה במידתה כמו 27 דרהם³. [ולפי"ז ביצה שהיא שתי שלישי מרביעית שווה במידתה כמו 18 דרהם].

ושיעור הדרהם לפי מידות זמננו הוא בערך 3.2 סמ"ק, נמצא לפי"ז ששיעור הביצה הוא מעט יותר מחמישים סמ"ק, ושיעור זה תואם לשיעור הביצה המצויה בימינו.

ומכח זה הסיק הגר"ח נאה שלא נתקטנו הביצים, שהרי לפי שיעורו של הרמב"ם במשקל הדרהם יוצא שעד לזמננו של הרמב"ם עדיין היו הביצים באותו גודל כמו בזמן חז"ל. ומזמננו של הרמב"ם עד זמננו כל הפוסקים שיערו לפי הדרהם ולא העירו על שום שינוי, וע"כ שלא נתקטנו הביצים.

ואעפ"י שמדידה זו עפ"י הביצים של זמננו אינה תואמת את המדידה על פי האצבעות, צ"ל ששיעור אצבע הוא 2 סמ"מ⁴ שבשיעור זה הוא תואם לשיעורו של הרמב"ם במידת הדרהם.

העולה מהדברים

עלה בדינו שישנם שתי שיטות בפוסקים לחישוב מידות חז"ל במידות של זמננו, ומחלוקת זו היא בין בשיעורי אורך ובין בשיעורי נפח. שיש שנקטו שנתקטנו הביצים ולפי"ז כיון שביצה שלנו היא כחמישים סמ"ק ממילא שיעור כביצה בזמן חז"ל הוא כמאה סמ"ק ושיעור רביעית הוא מאה וחמישים סמ"ק.

וממילא גם שיעור האצבע הוא בשיעור 2.4 ס"מ שזהו השיעור התואם לפי מדידה זו. וממילא טפח הוא 9.6 ס"מ שהרי טפח הוא ארבע אצבעות, וכן אמה לפי"ז היא קרוב לשישים ס"מ שהרי האמה היא ששה טפחים.

ומאידך יש שנקטו שמשערים בביצים המצויות בדינו, ולפי"ז שיעור הרביעית היא 86 סמ"ק (לפי

1. אכילה פחות מכשיעור

א. איתא בשו"ע (סי' ר"י ס"א) 'האוכל פחות מכזית בין מפת בין משאר אוכלין, והשותה פחות מרביעית בין מיין בין משאר משקין מברך תחילה ברכה הראויה לאותו המין ולאחריו אינו מברך כלל'. ע"כ.

מבואר דברכה ראשונה אין לה שיעור, וכל שיש לו הנאה באכילתו צריך לברך ברכה הראויה לאותו המין, שאסור ליהנות מהעולם בלא ברכה.

אבל ברכה אחרונה אינה אלא כשאכל או שתה בשיעור חשוב. ולענין אכילה שיעור חשוב הוא כזית, ובשתיה שיעור חשוב הוא רביעית.

והזוסיף המגן אברהם שאם אכל כזית מעט מעט ונשתה הרבה באכילתו אינו חייב בברכה אחרונה, ודווקא כשאכל כזית בתוך כדי אכילת פרס שאז נחשב הכל כאכילה אחת צריך לברך אחר אכילתו.

נמצא שכדי לברך ברכה אחרונה נצרכים שני שיעורים, גם שיעור בכמות האכילה, וגם שיעור בזמן האכילה. וכל השיעורים הללו צריך לבררם במידות של זמננו כמה הם. כמה הוא כזית, וכמה רביעית, ומהו שיעור זמן של אכילת פרס. ונבארם אחת לאחת.

שיעור רביעית

ב. רביעית האמורה בכל מקום² היינו רביעית הלוג. לוג הוא שם מידה שהיתה נהוגה בזמן חז"ל, ורבע משיעור זה הוא שיעור רביעית, נמצא שכשנרצה לשער כמה היא רביעית במידות של זמננו, צריך לברר תחילה כמה הוא לוג.

והדרך הפשוטה לברר את שיעור הלוג הוא ע"י מדידת ביצים, שהרי קיי"ל שהלוג מכיל ששה ביצים, ורבע מששה ביצים היינו ביצה ומחצה, נמצא שנפח של ביצה ומחצה זהו שיעור רביעית.

דרך נוספת לשער כמה היא רביעית הלוג היא על פי מדידת האצבעות, וכמבואר בפסחים דף קט. ששטח של שתי אצבעות על שתי אצבעות בגובה של 2.7 אצבעות מכיל בתוכו רביעית הלוג.

נמצא שיש בדינו שני דרכים לברר מהו שיעור רביעית במידות של זמננו, או למדוד לפי נפח של ביצה ומחצה, או לפי שיעור האצבעות כמבואר בפסחים.

שיטת הצל"ח

והנה הצל"ח כתב (פסחים דף קט"ז) שטרח ומדד לפי שני השיעורים, היינו לפי שיעור האצבעות ולפי שיעור הביצים. [רוחב אצבע המצויה באדם בינוני היא 2.4 ס"מ, והנפח של ביצה בינונית היא כחמישים סמ"ק]

3. דרהם הוא משקל מסויים שהיה בשימוש בזמן הרמב"ם ונשתמר במדינות שונות עד היום.

4. ואעפ"י שבמדידת אצבע מצויה היא יותר משני ס"מ, צ"ל שאין אנו בקיין במדידת האצבע או שאין אנו יודעים מהו אדם בינוני.

1. נמסר במוצאי שבת קודש פרשת ויצא. נכתב ע"י הרב אופיר נקר שליט"א, והדברים היו לעיני מורנו הרב שליט"א.

2. בין לענין ברכה בסי' ר"י, ובין לענין נטילת ידיים בסי' קנ"ח ס"י, ובין לענין כוס של ברכה בסי' רע"א.

וכשיטה זו פסק הגר"ח מוולאז'ין כמובא בספר שערי רחמים (מנהגי הגר"ח אות נ"א).

ושיעור זית בינוני המצוי כיום הוא בערך 6 סמ"ק, נמצא שלשיטה זו שיעור הכזית הוא קטן ביותר.

ההכרעה למעשה

ד. נמצא שלענין שיעור רביעית יש נידון אחד, והוא האם משערים בביצים שלנו ולפי"ז רביעית הוא 86 סמ"ק, או שנוקטים שנתקטנו הביצים וצריך להכפיל את השיעור ולפי"ז השיעור הוא 150 סמ"ק.

וזכה הכריע הבה"ל [סי' רע"א סי"ג] שלענין קידוש של ליל שבת שעיקרו דאורייתא נכון לחוש לשיעור רביעית הגדול. אבל לענין קידוש שחרית וכן שאר כוס של ברכה יש לסמוך על מנהג העולם לשער בשיעור רביעית הקטן.

ולענין שיעור כזית יש שני נידונים, האם כזית הוא חצי ביצה או שליש (או זית המצוי). ונידון שני לפי איזה ביצה משערים, ביצה של זמננו או שצריך להכפיל.

וזכה הכרעת המשנ"ב [סי' תפ"ו] שבמצוה דאורייתא וכגון אכילת כזית מצה בלילה הראשון, יש להחמיר כשיטת התוס' שהוא כחצי ביצה [אם לא שהוא חולה וקשה לו יכול לסמוך על שיטת הרמב"ם] וכן החמיר כשיטת הצ"ח שיש להכפיל את השיעור, ונמצא לפי"ז שאכילת כזית מצה צריך לשער בכביצה שלימה של זמננו.

ולענין דבר שהוא דרבנן כגון אכילת מרור ואפיקומן נקט המשנ"ב להקל ולשער ביצה לפי שיעור של זמננו, ולפי"ז סגי בחצי ביצה של זמננו (קרוב לשלושים סמ"ק).

מאידך החזו"א אעפ"י שהחמיר כשיטת הצ"ח, מ"מ בשיעור כזית היקל כשיטת הרמב"ם [כן כתב הסטייפלער בספרו שיעורין של תורה שכך היתה הוראת החזו"א למעשה]. ולפי"ז יוצא ששיעור רביעית הוא 150 סמ"ק. ושיעור כזית הוא בסביבות 33 סמ"ק שהרי הביצה היא כמאה סמ"ק לפי החשבון של ההכפלה, ושלש מזה הוא 33 סמ"ק.

ההכרעה לענין ברכה

ולענין חיוב ברכה אחרונה כתב במשנ"ב (תפ"ו סק"א) שלכתחילה נכון שלא יכניס עצמו לספק, ולא יאכל שיעור שהוא בין שליש ביצה לחצי ביצה, אלא או שיאכל כחצי ביצה או פחות הרבה משליש ביצה. ואם אכל שיעור שהוא יותר משליש ביצה ופחות מחצי ביצה לא יברך דספק ברכות להקל.

והנה המשנ"ב הזהיר שלא יאכל פחות מחצי ביצה ומשום שהחמיר לחוש לשיטת התוס'. אמנם לא הזהיר שלא יאכל פחות מביצה שלימה, דהיינו שלענין ברכה אחרונה לא חשש לשיטת הצ"ח ויכול לכתחילה לאכול כשיעור חצי ביצה של זמננו (שהוא מעט יותר מחמישים סמ"ק) ולברך לאחריו ברכה אחרונה.

וכן לענין אכילת מרור אעפ"י שחשש המשנ"ב לשיטת התוס' לכתחילה משום שצריך לברך על המרור, מ"מ לא חשש לשיטת הצ"ח ולכן לא הצריך שיאכל ביצה שלימה של זמננו אלא כחצי ביצה, נמצא שלענין חשש ברכה לבטלה חשש המשנ"ב לשיטת תוס' ולא חשש לשיטת הצ"ח.

וביאר בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' ס' אות א') שכיון

שיעור הדרהם של הרמב"ם, שהרי הדרהם הוא 3.2 סמ"ק והרביעית 27 דרהם, נמצא שרביעית היא 86 סמ"ק) וכן שיעור כביצה לפי"ז הוא 54 סמ"ק.

וממילא גם שיעור האצבע הוא בשיעור 2 ס"מ שבשיעור זה הוא שווה למידת הביצים. וממילא טפח הוא 8 ס"מ ואמה היא 48 ס"מ.

ומחלוקת זו אעפ"י שמקורה בפוסקים הקדמונים, כיום היא ידועה כמחלוקת החזו"א והגר"ח נאה. ששיטת החזו"א ששיעור רביעית הוא 150 סמ"ק, ושיטת הגר"ח נאה שהיא 86 סמ"ק.⁵ וכן לענין מידת הטפח והאמה וכפי שנתבאר.

שיעור כזית

ג. נחלקו הראשונים בשיעור כזית, שיטת תוס' שכזית הוא כחצי ביצה ושיטת הרמב"ם שהוא כשליש ביצה.

והנה גם תוס' וגם הרמב"ם לא התייחסו במפורש לשיעור כזית, אמנם מדבריהם עולים השיעורים הנ"ל. וכפי שיתבאר.

כבית יוסף בסי' תפ"ו לענין שיעור כזית במצה ומרור כתב שמדברי תוס' (חולין קג:) מוכח ששיעור כזית הוא כחצי ביצה. והיינו ממה שהשווה שם תוס' בין הנאמר בגמ' ביומא דף פ. שבית הבליעה מחזיק כביצת תרנגולת, לבין הנאמר בכריתות דף יד. דאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים משמע ששני זיתים מחזיק, ומזה הוכיח הב"י שדעת תוס' שכזית הוא כחצי ביצה.

מאידך האחרונים הוכיחו מהרמב"ם שכזית הוא פחות משליש ביצה. שהרי שיטת הרמב"ם שגרורת היא שליש ביצה. ובפרק המצניע (שבת צא.) מבואר שהזית הוא פחות מגרורת ונמצא שכזית הוא פחות משליש ביצה.

ובשו"ע שם בסי' תפ"ו כתב 'שיעור כזית יש אומרים דהוי כחצי ביצה'. ובמשנ"ב כתב ודעת הרמב"ם דכזית הוא כשליש ביצה.

כביצה עם קליפה או בלי

מלבד מחלוקת זו האם שיעור כזית הוא כחצי ביצה או כשליש ביצה, ישנה מחלוקת נוספת האם משערים את הביצה עם הקליפה או בלי.

וההפך שבין ביצה עם קליפה לביצה בלי קליפה הוא בסביבות עשר אחוז. כיון שכשמודדים עם הקליפה צריך לחשב מלבד הקליפה עצמה גם את האויר שיש בין הביצה לקליפה.

ובמשנ"ב שם בסי' תפ"ו כתב שיש לשער את הכזית כחצי ביצה בינונית עם קליפתה. מאידך החזו"א (סי' ל"ט ס"ק י"ז) נקט שלשיטה שמשערים כזית בחצי ביצה היינו ביצה ללא קליפתה.

כזית המצוי

מלבד שתי שיטות אלו, שהכזית נקבע ביחס לכביצה (חצי או שליש, עם קליפה או בלי), ישנה שיטה נוספת ששיעור כזית הוא כמו הזית הבינוני והממוצע המצוי בכל זמן וזמן. ושיטה זו מבוססת על תשובת הגאונים (תשובה זו מובאת בחזו"א בקונטרס השיעורים)

5. וכבר דרשו דורשי רשומות שהשיעור הקטן הוא בגימטריא כוס והשיעור הגדול בגימטריא כוס הגון.

[וה"ה לענין אכילת כזית מצה בליל הסדר שצריך לאוכלו בתוך כא"פ]. עד עתה ביארנו מהו שיעור כזית, ועתה נבאר מהו שיעור כדי אכילת פרס.

פרס היינו פרוסה, והכוונה לחצי מכיכר לחם שלם. וכמה הוא אותו כיכר ששיערו בו. נחלקו בזה תנאים בעירובין, האם כיכר האמור הוא של שמונה ביצים או של ששה ביצים.⁶

וממילא חצי כיכר דהיינו פרס הוא או ארבע ביצים או שלשה ביצים. ולהלכה נחלקו בזה רש"י והרמב"ם, דעת רש"י שפרס הוא ארבע ביצים, ודעת הרמב"ם שלש ביצים. והשו"ע בסי' תרי"ב הביא את שני הדיעות ולא הכריע. ובמשנ"ב שם הביא מהאחרונים שכל שהוא בשל תורה הלך אחר המחמיר וכל שהוא בשל דבריהם הלך אחר המיקל.

נמצא ששיעור זמן של כדי אכילת פרס הוא משך הזמן שלוקח לאכול כמות מאכל כזו (של ג' או ד' ביצים). ואעפ"י שיש שאוכלים מהר ויש שאוכלים לאט, משערים באדם בינוני.⁷

וכשם שמהירות האכילה משתנה מאדם לאדם, כמו כן היא משתנה ממאכל למאכל, וא"כ באיזה מאכל נשער. ומצינו בגמ' בברכות מא. גבי שהיה בבית המנוגע [שרק אם שהה בבית בכדי אכילת פרס נטמאו בגדים שלבוש בהם] שמשערים בפת חיטין כשנאכלת בהסיבה ועם לפתן.⁸

ובפשטות דין זה נאמר בין לענין בית המנוגע ובין לכל שיעורי התורה שמשערים בכא"פ, שבכולם מודדים באדם בינוני ובפת חיטין בהסיבה ובלפתן.

אמנם המנחת חינוך (מצוה שי"ג) חידש שמשערים בכל מאכל לפי קצב האכילה שלו. ודברי הגמ' בברכות שמשערים בפת חיטין נאמרו רק לענין בית המנוגע, אבל לענין שאר שיעורי התורה משערים בכל מאכל ומאכל בפני עצמו.

ודברים אלו הם מחודשים. והפוסקים לא קיבלו את דבריו לחלוטין. אמנם פעמים שמצרפים את דבריו כסניף, וכגון באכילת כזית מצה, שכידוע מצות יד קשה מאוד לאוכלן מהר, ואם נאמר שמשערים בכל מאכל לפי מה שהוא נמצא ששיעור הזמן במצות אלו ארוך יותר. והגם שלא סמכו על זה לגמרי מ"מ ניתן לצרף סברא זו לצדדים נוספים להקל.

ולענין מעשה יש בפוסקים דיעות רבות כמה הוא שיעור כא"פ, והשיטה המפורסמת היא לשער בארבע דקות (וכפי שנקט הגר"ח נאה בספרו שיעורי תורה) וזהו המנהג המקובל לענין חיוב ברכה אחרונה.

אמנם לענין חולה ביוה"כ שמסוכן לו התענית וצריך לאכול, שמבואר בשו"ע (סי' תרי"ח ס"ז) שמאכילין אותו פחות פחות מכשיעור, ושוהין בין אכילה לאכילה

6. כיכר שלם הוא מזון שתי סעודות, וזהו השיעור הנדרש לעירובי תחומין. וחצי ממנו הוא מזון סעודה אחת.

7. כן מפורש ברש"י בסוכה דף מב: וכן הובא להלכה במשנ"ב סי' פ"א סק"ד. ואעפ"י שבמשנ"ב בהלכות יוה"כ (סי' תרי"ח ס"ק כ"א) משמע שמשערים בכל אדם לפי מהירות האכילה שלו. כבר ביאר החזו"א (או"ח סי' ל"ט ס"ק י"ח) שאין זו כוננת המשנ"ב. יעוין שם.

8. ופירש רש"י שפת חיטין נאכלת מהר, וכשהוא מיסב ואינו מתהלך אנה ואנה הוא אוכל מהר יותר, וע"י לפתן דהיינו שמטבל את הפת באיזה דבר ממילא הפת נאכלת מהר יותר.

שסתימת הטור והשו"ע שלא נתקטנו השיעורים, לכן אעפ"י שמחמירים בזה לענין חיוב דאו' כגון אכילת מצה וכדו', מ"מ לענין ברכה לא חשש לזה המשנ"ב.

ולענין מעשה, חכמי ירושלים (הגרש"ז אויערבאך והגרי"ש אלישיב זצ"ל) נקטו שהעיקר הוא שיעור הגר"ח נאה משום שכך היה המנהג תמיד. ורבנים אחרים נקטו כדעת החזו"א כשיטת הצ"ח. מ"מ רבים ס"ל לחלק שזהו דוקא בשיעורי מדות הנפח, וכמו שיעור עשרון לחלה, רביעית, וכדומה, אולם בענין הכפלת מדת הכזית מחצי ביצה לביצה, נותרה דעתו כשיטת יחיד, ורובם ככולם של הגדולים, למרות שבשיעורי חלה ורביעית פסקו כהצ"ח, בשיעור זה הורו דהזית הוא כחצי ביצה שבימינו (ראה בשו"ת חת"ס או"ח סי' קכ"ז, שו"ת בית יצחק יו"ד סי' קל"ג ג' ועוד). וכן מובא בשמו של רבי חיים מוולאזין [שערי רחמים, אות קס"ה בהגה] וכן שם בסוף הספר [אות נ"א: ראיתי רבינו שנתן לאחד שקדש בביתו שחרית של יו"ט, שלישי כף מצה מבושלת בחלב, לאכול משום קדוש במקום סעודה, ואמר שיש כאן כזית, והכף היתה של מתכת בינונית] וראה גם בס' מרומי שדה לנצי"ב פסחים ל"ט: "וזה ברור דשיעור כזית המובא בשו"ע הוא שיעור קטן מאד, ולמה לנו להחמיר".

וכע"ז הובא במכתב מהגר"ח קניבסקי (הובא בתחילת הספר 'כזית השלם') שדעת החזו"א היתה שמעיקר הדין הכזית הוא הכזית של ימינו, אלא מכיון שיש זיתים גדולים קצת ואין אנו יודעים באיזה זית לשער, למעשה יש לנהוג לברך ברכה אחרונה על שיעור שלישי ביצה של זמנינו.

נפח או משקל

ה. כל דבר כשבאים למדוד אותו יש לו שני מידות א. מידת משקל ב. מידת נפח דהיינו האורך והרוחב. וכידוע שבמים מידת המשקל ומידת הנפח שווה. דהיינו 1 מ"ל מים שוקל גרם אחד. אבל במיני מאכל הדבר משתנה, שכל שהדבר מנופח ואווירי הנפח שלו גדל ביחס למשקל, וכן להיפך בדבר שהוא מוצק ודחוס המשקל גדל ביחס לנפח.

וכל אלו השיעורים ששיעור בהם חז"ל דהיינו כזית וכביצה וגרוגרת וכו' כולם הם שיעור נפח ולא שיעור משקל, וכבר מצאנו כן ברמב"ם (פירוש המשנה מסכת טהרות פ"ג מ"ד) שכתב וז"ל: "כל השיעורים אין הולכים בהם אלא אחר שיעור הגודל, ואין חוששים אם מחולחים או מוצקים לא לענין הטומאה ולא לענין האיסור והיתר". וכן כתבו רבים מן הפוסקים [שיעורי תורה להגר"ח נאה סי' א' ס"א, חזו"א או"ח סי' ל"ט ס"ק י"ו, אור לציון ח"ב פי"ד אות י"ז].

ואעפ"י שמצינו בחלק מן הפוסקים שכתבו את השיעורים במידת משקל, היינו לפי שמדדו ומצאו שהנפח תואם למידת המשקל, וכתבו במשקל לפי שבזה נקל לכל אדם לשער, משא"כ נפח לא כל אחד בקי לשער. אבל גם לשיטתם עיקר המדידה היא בנפח.

כדי אכילת פרס

ו. כפי שנתבאר לעיל אכילת כזית המחייבת ברכה אחרונה היא רק כשאכל בתוך כדי אכילת פרס

רוב רביעית וכמבואר בשו"ע סי' רע"א סי"ג) וכ"ש שלא ישתה שיעור כביצה, כיון ש"א שעל שיעורים אלו יש לברך ברכה אחרונה. ואעפ"י שכבר נכנס לספק מ"מ לא יכנס בספק נוסף.

משך זמן השתיה

נחלקו הראשונים מהו שיעור הזמן במשקין שמצטרף הכל לשתייה אחת. דעת הראב"ד שהוא כמו באוכלין דהיינו בכדי אכילת פרס, ודעת הרמב"ם שהוא בכדי שתיית רביעית [אין הכוונה שותה את הרביעית כולה בפעם אחת אלא בשתי פעמים ושוהה מעט כדרך בני אדם ששוהים באמצע השתיה - שעה"צ סי' ר"י ס"ק י"א].

ובשו"ע בסי' תרי"ב סעיף י' הביא את שיטת הרמב"ם בסתם, ואת דעת הראב"ד הביא בשם יש אומרים, וכתב המשנ"ב שם ששמעו שדעת השו"ע לפסוק כהרמב"ם. והוסיף שם שדעת הפר"ח והגר"א שהעיקר כהראב"ד.

ולענין שתיית משקה חם שהדרך לשתותו מעט מעט נחלקו האחרונים האם לשיטת הרמב"ם יש לברך ברכה אחרונה¹⁰ [עיין שערי תשובה ובאר היטב בסי' ר"ד ס"ק י"ב שהאריכו בזה]. וכתב המשנ"ב שמנהג העולם שלא לברך. ואנשי מעשה משאירים בסוף שתייתן שיעור רביעית שיצטנן קצת כדי שיוכלו לשתותו בשיעור שתיית רביעית ולברך ברכה אחרונה, וטוב לעשות כן כדי לצאת אליבא דכולי עלמא.

10. ונידון זה תלוי גם בדברי המנחת חינוך שהובאו לעיל.

כדי אכילת פרס כדי שלא יצטרפו האכילות, בזה מחמירים לשער כא"פ שהוא תשע דקות, וכפי שהובא במשנ"ב בשם החת"ס. וכשיש צורך ניתן להקל בזה גם עד שש דקות או חמש דקות. והכל לפי ראות עיני המורה.

השיעור במשקין לענין ברכה אחרונה

ז. עד כה נתבאר שיעור המחייב ברכה אחרונה באוכלין, והוא כזית בכדי אכילת פרס. אמנם לענין שתיית משקין יש בזה כמה נידונים, הן לענין כמות השתיה המחייבת ברכה אחרונה והן לענין משך הזמן. וכפי שיתבאר.

שיעור כמות השתיה

הנה לא מצאנו בש"ס מקור מהו שיעור שתיה לענין חיוב ברכה אחרונה. ונחלקו בזה רבותינו הראשונים. יש שכתבו שהשיעור הוא בכזית כמו שמצינו גבי אוכלין⁹. ויש שכתבו ששיעורו בכביצה [שני שיעורים אלו נזכרו בתוס' בסוכה דף כו:] ושיטת הרמב"ם ששיעורו ברביעית וכשם שמצינו גבי שתיית משקין אסורין ששיעורם לענין חיוב הוא ברביעית.

ובשו"ע סי' ר"י לאחר שכתב שכל שלא שתה רביעית לא יברך לאחריו. הוסיף שכיון שיש מסתפקים לומר ששיעור שתיית משקין הוא בכזית לכן טוב שלא ישתה אלא או פחות מכזית או יותר מרביעית.

והוסיף שם במשנ"ב שאם כבר שתה כזית משקין ואין לו רביעית, לא יוסיף וישתה שיעור מלא לוגמיו (שהוא

9. באוכל מפורש בגמ' בברכות דף לט. ששיעורו בכזית.

איסור שיחה בבית הכנסת שלא בשעת התפילה (המשך מעמ' 1)

להלומדים שם שלא יתבטלו מלימודם כמבואר שם במג"א סק"ב, אפשר דיש להתיר להלומדים שם הדיבור ג"כ בדברים הנצרכים שלא יתבטלו מלימודם במה שיצטרכו בכל פעם לצאת לחוץ ע"ש [וכמובן אם אין זה גורם ביטול תורה לאחרים הלומדים שם].

יא) בשו"ת להורות נתן (ח"א סי' ו') נשאל מהגאון רבי יוסף ליברמן שליט"א בענין שיחה בבית הכנסת ובית המדרש אשר הזהירות קשה בהם, האם יש מקום לדון לכף זכות.

והשיב: דעל שיחה בשעת התפילה עצמה לא מצאתי שום צד קולא, וכן לא בשיחה שיש בה משום קלות ראש או שיחה בטלה ממש, אבל לדבר כמה מילים לצורך איזה ענין שקשה להזהר בזה כתב טעמים להקל ע"ש. ומ"מ ראוי להחמיר.

יב) עוד נשאל שם אם מיחזי כיוהרא כששואלים אותו בבית הכנסת דבר והוא מראה שנוהר מלשוחח בביהכ"נ.

והשיב: הנה לא מצינו חשש יוהרא אלא בדבר שפטור בו מן הדין והוא רוצה להחמיר על עצמו, ואם לא יחמיר ג"כ לא עביד איסורא וכו'. אבל אם הוא נזהר לקיים מה שהוא מחוייב ע"פ דין אף שרבים מזלזלים בו, ואם לא יקיים יעבור

עבירה, על זה כתב הרמ"א (סימן א' ס"א) "ולא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו בעבודת השי"ת", ע"ש.

אין נזהרים אומרים רפואה, אף דהט"ז שם החמיר היינו משום כבוד התורה עיין שם. וסיים שנראה להקל בבית הכנסת אפילו כשעוסק בתפילה, במקום שמותר להפסיק, עכת"ד.

ח) ובספר תשב"ץ קטן (מתלמיד מהר"ם מרוטנברג זצ"ל, סימן רמ"ו) הובא וז"ל: ושואל מהר"ם ז"ל בשלום כל אדם קודם התפלה בבית הכנסת. ומה שהספר אומר אסור בשאילת שלום קודם תפלה, רוצה לומר כשמשכים לפתחו, אבל אם מצאו בדרך או בבית הכנסת מותר לשאול, עכ"ל. וכ"כ בא"ר (סי' ס"ו סק"ב) וכן במחצה"ש ושע"ת (שם) שכתבו, דמדאסרו לשאול שלום באמצע ק"ש [אא"כ מפני היראה] ש"מ אם אינו עוסק בתפלה שואלין שלום בבית הכנסת. ונראה שעפ"ז נוהגים להקל לאחל בביהכ"נ גם ברכת "מזל טוב" לבעלי שמחה בזמן שמחתם, כיון שהדבר נחוץ והוא ענין קצר.

ט) בלקט הקמח החדש (סי' קנ"א אות ב') כתב: וכיון שאמרו בקורא חבירו מבית הכנסת דצריך לישיב ויאמר מזמור של תהלים וכדומה, משמע דלצורך מותר לדבר. אמנם אינו ראי' גמורה די"ל דמיירי לצורך גדול או רק לרמוז לו שיצא החוצה.

י) ובמסגרת השולחן על הקשו"ע (סימן י"ג אות א') כתב וצ"ע על מה שנהגו עכשיו לדבר בבית המדרש ואין נזהרים בזה אפילו המדקדקים, וצייד כמה צדדים להקל, ושוב כתב או אפשר כיון דאכילה מותר

ראש הישיבה מרנא רבי חיים הכהן קמיל זצוק"ל

יותר יעקב לבדו¹

(ר' ינאי) בא ברומא בחצר מלכי אדום על עסקי הצבור, היה מסתכל בפרשה זו ללכת אחרי עצת הזקן החכם, כי ממנו יראו הדורות וכן יעשו, ולא היה מקבל חברת אנשי המלכות ללוותו, שלא היו מקרבין אלא להנאת עצמן, ומפקירין ממונו של אדם, עכ"ל הרמב"ן.

משמע שהטעם שיעקב לא הסכים ללווי של עשו בדרך, לא היה מפני שחשש מהשפעה שלילית עליו ועל צאצאיו, שהרי ליעקב וביתו היה את הכח להתמודד כנגד עשו ולהחזירו למוטב, אלא יעקב חשש מפני שוד ממונו ע"י עשו, ולכן הגם שיעקב היה יכול להתמודד עם עשו ולהחזירו למוטב, אבל עדיין עשו היה יכול לשדוד את כל רכושו.

ד. ואת המעלה הזאת שרכש יעקב אבינו, שיכול היה לעמוד לבד במערכה ולהצליח, מצינו גם אצל שמעון ולוי בני יעקב, שאחרי מעשה שכם בן חמור, הרגו הם את בני עירו על דבר חילול שמה של דינה אחותם, למרות שבשעת המערכה עמדו שמעון ולוי לבד, והיה פחד גדול מאת הסובב אותם. והגם שלבסוף נתבעו שמעון ולוי על כך מאת יעקב אביהם, שאמר יעקב עליהם: "כְּלִי חָמָס מִכְרַתֶּיהֶם" (ויחי מ"ט, ה'), בכל אופן ביחד עם התביעה הזו היתה להם התרוממות והתנשאות ממעשה זה, עד כדי שנחרט על דגל שמעון צורת עירו של שכם, והדגלים הרי ניתנו לשבטים בסמל למעלתם (עי' בעל הטורים, במדבר ב', ב').

אם כן חזינו שהמעלה הזאת של התמודדות בהצלחה מול קשיים, אפילו כשהאדם עומד לבד בנסיון, היתה מעלתו של יעקב אבינו ושל צאצאיו ממשיכי דרכו.

ה. ומוכח יסוד זה גם ממה שמצינו שאחרי שנגלה ה' ליעקב, ואמר לו: "שׁוּב אֶל אֶרֶץ אַבְרָהָם וְלְמִוְלָדְתָּהּ, וְאָהֲרָה עִמָּךְ" (ויצא ל"א, ג'), ואז קרא יעקב לרחל וללאה לשדה, ואמר להן שצריך לעזוב את בית לבן אביהן משיקולים כספיים, כדכתיב: "וַיֹּאבְדֵן הַתֵּל בֵּי יַהֲרָחֵף אֶת מִשְׁכַּרְתֵּי עֶשְׂרֵת מָנִים, וְגו'" (ל"א, ז').

וצריך ביאור, מדוע יעקב לא מנה את הסיבה לעזוב את בית לבן, מחמת האפשרות להשפעה שלילית מבית לבן על בית יעקב.

אלא שחזינו, שליעקב אבינו וצאצאיו לא היה חשש להשפעה רעה כל שהיא, משום שהיה בכחם לעמוד לבד מול קשיים, ולהצליח בנסיון.

ו. והתכוונה הזו עמדה גם בהמשך הדורות, שבכל עת יחידים מתוך כלל ישראל שינו את המצב בעולם, כמו דאיתא בתנא

דבי אליהו רבה (פרק ח'), שהיתה תקופה שנשטכחה מצות עליה לרגל, וכתב התנ"ך "אז"ל: "ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים ושמו אלקנה וכו', עלה אלקנה ואשתו ובניו ובני ביתו ואחיו ואחיותיו וכל קרוביו וכו', ואמר להם שיעלו כולם עמו, וכשעולים עמו בדרך היו לנין ברחובה של עיר, והיו מתקבצין האנשים לבד והנשים לבד וכו', והיתה המדינה מרגשת, והיו שואלים להן להיכן תלכו, ואומרים להם לבית האלקים שבשילה שמשם תצא תורה ומעשים טובים, ואתם למה לא תבואו עמנו, ונלך ביחד. מיד עיניהם משגרות דמעות ואומרים להם נעלה עמכם, וכן אמר להם עוד הפעם, עד שעלו עמו לשנה הבאה חמשה בתים, ולשנה האחרת עשרה בתים, ולשנה האחרת הרגישו כולם לעלות וכו', עד שהיו כל ישראל עולים, והיה אלקנה מכריע את כל ישראל לכף זכות, וחינך אותם במצוות וכו' רבים על ידו, הקב"ה שהוא בוחן לבות וכליות, אמר לו לאלקנה: 'אתה הכרעת את כל ישראל לכף זכות, וחנכת אותם במצוות, חייך אני אוציא ממך בן שיכריע את כל ישראל לכף זכות, ויחנך אותם במצוות, ויזכו רבים על ידו, הא למדת בשכר מעשה אלקנה - שמואל', עכ"ל.

א. כתוב בפרשת וישלח: "וַיֹּתֵר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיֹּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר" (ל"ב, כ"ה).

וצריך ביאור, מה הדגש בכך שיעקב אבינו נאבק כשהוא "לבדו" עם האיש - שרו של עשו.

ונראה לבאר, דאיתא בגמ' (חולין דף צ"א): "אמר רבי יהושע בן לוי, מלמד שהעלו אבק מרגלותם עד לכסא הכבוד", וביאר הבית הלוי שהפשט בזה הוא, שהמלחמה בין יעקב לשרו של עשו היתה על עיקרי האמונה בה', וזה הרמז בדברי חז"ל: "שהעלו אבק מרגלותם עד כסא הכבוד", שהוא סימן למאבק על נקודת האמונה בה', שהשטן רצה לערער אצל יעקב אבינו את האמונה ולא יכל לו.

ועל כן יעקב אבינו היה צריך להשאר במלחמה זו כשהוא לבדו, מכיון שבכל קושי שאדם מתמודד בכוחות עצמו ומתאמץ ומשקיע בזה, בכך הוא מתרומם ונהיה כמעין המתגבר, ולכן זכה יעקב אבינו, לאחר שהתמודד עם עשו והכריעו, לעלות לדרגת שם "ישראל" - "כִּי שָׁרִיתָ עִם אֱלֹקִים וְעַם אֲנָשִׁים וַתִּגְדַּל" (ל"ב, כ"ט), משום שעמל לבד במלחמה זו כדי לשמור את דרגת האמונה, ונתעלה.

ומסופר (וכך הובא בהקדמה ל"ספרא דצניעותא") על הגר"א מוילנא, שקרא להגר"ח מוואלוז'ין ואמר לו, שבקרוב יתגלה מגיד לאחיו הגאון ר' זלמן, וירצה המגיד לגלות לו גילויים שלא שמעתם אוזן, וביקש הגר"א למסור לגאון ר' זלמן, שלא יקבל דברים אלו, משום שאין קנין בתורה אלא רק במה שאדם עמל בכוחות עצמו.

ב. והנה איתא במדרש רבה (ע"ו, ט'), שהיתה תביעה על יעקב אבינו מדוע לא השיא את בתו - דינה לעשו, וז"ל המדרש: "לא בקשת להשיאה למהול (-עשו), הרי היא נשאת לערל (-שכם), לא ביקשת להשיאה דרך היתר, הרי היא נשאת דרך איסור", עכ"ל.

ולכאורה צריך עיון, מדוע נתבע יעקב על כך שלא מסר את בתו, ולא כפתה לפני הארי כמו עשו הרשע.

ונראה לבאר לפי האמור, שליעקב אבינו היתה המעלה שהיה יכול להתמודד לבד אף במצבים קשים ולהצליח, ומידה זו עברה גם לצאצאיו שהלכו בדרכו, ולכן היתה זו מעין תביעה על יעקב מדוע לא מסר את דינה בתו לינשא לעשו, משום שלמרות הקושי הגדול בענין, אך שמא היתה דינה מחזירה את עשו למוטב (וכמו שפירש רש"י ל"ב, כ"ג), שהרי גם אצל זרעו של יעקב היתה את המעלה של אביהם, שיכלו הם להתמודד לבד מול קשיים ולהצליח ע"י עמל ויגיעה.

ג. אך צריך ביאור, דלפי זה מדוע לא נתבע יעקב על סירובו לבקשת עשו: "נִסְעָה וְנִלְכָּה וְאִלְכָּה לְנִגְדֶךָ" (ל"ג, י"ב), שענה על כך יעקב אבינו: "עֵבֶר נָא אֲדֹנָי לְפָנַי עֲבֹד, וְאֲנִי אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי לְרַגְלֵי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר לְפָנָי וְגו'" (ל"ג, י"ד), הרי לכאורה אם יעקב היה הולך עם עשו, יתכן שהיה מחזירו למוטב.

ויש לישב לפי דברי הרמב"ן (ל"ג, ט"ו) שכתב, וז"ל "ורבותינו ראו עוד בזה (-מתוך תשובת יעקב) עצה, אמרו רבי ינאי כד הוה סליק למלכותא הוה מסתכל בהדא פרשתא, ולא הוה נסיב עמיה רומאין, חד זמן לא אסתכל בה ונסיב עמיה רומאין, ולא הגיע לעכו עד שמכר פינס שלו (-פי' ששדדו ממנו את כל רכושו), מפני שהיתה קבלה בידם שזו פרשת גלות, כשהיה

1. מתוך הספר 'אמרי חיים'. תודתנו נתונה להגר"י ורון שליט"א על שנהג בנו עין טובה והמציא לידינו את הדברים. יה"ר שזכות הפצת תורת רה"י זצ"ל תעמוד לו ולביתו שיתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג, ויזכו לרוות נחת מכל יוצ"ח, אכ"ר.

ונראה להוסיף על דבריו לפי דרכינו, שהיחידים המקיים את רצון ה' בשעת רפיון, נחשב לו כאילו קיים את רצון ה' מהכלל כולו, משום שבשעה שהוא מתחזק בשעת רפיון, גורם הוא להחזיר את עמל התורה לכל הכלל, למרות שהוא יחיד בעמלו בתורה, שבשעה שהיחיד מתמודד בשעת רפיון ומתחזק להחזיק בתורה, מסוגל הוא לערוך שינויים עצומים בכלל, ולהחזיר לעמל התורה על אף שהוא יחיד.

ה. ומכאן עולה הלימוד להרבה מקרים בהם מרגיש האדם שהוא יחיד במערכה, ומטבע הדברים מקבל הוא רפיון מכך, שהרי הוא לבדו מול כל הסובב אותו, אך אל יפול לב האדם מחמת כן, דאדרבא על ידי התחזקות בשעה זו, יקבל סולם לעליה רוחנית, וגם ישפיע לעלית כל הכלל, שעמידה בנסיון בשעת קושי היא המזכה בקניינים נצחיים.

כלומר, שבזכות מאמצו של אלקנה ומשפחתו, למרות שהיו יחידים במאבק להחזיר את מצות העליה לרגל, זכו הם לאט לאט להחזיר מצוה שלמה שנשתכחה מכלל ישראל, ובזכות מעשה זה זכה אלקנה בשמואל.

ז. וכן חזינו בגמ' ירושלמי שלהי מס' ברכות (פ"ט הל' ה'): "תני רשב"י אומר, אם ראית את הבריות שנתיאשו ידיהן מן התורה מאוד, עמוד והתחזק בה, ואתה מקבל שכר כולם", עכ"ל.

ובאר הסבא מקעלם, שפירוש הענין שיחיד המתחזק בשעת רפיון שזוכה ו"מקבל שכר כולם" הוא, שאותו יחיד המתחזק כשהוא לבד בשעה זו זוכה לקיים בעולם את אותו רצון ה' שהיה מתקיים בעולם אם כולם היו מתחזקים ועמלים בתורה, וזהו הפירוש שהיחיד המתחזק כשהוא יחיד זוכה ל"שכר כנגד כולם", שהכונה לרצון ה' המתקיים על ידי כולם.

ישיבת אופקים
תורת חיים
ע"ש רבי פנחס הכהן קסל, זצ"ל

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו באנו בזאת להודות ולהלל שהחינו וקיימנו ליום נכבד זה בו נתמנה ר"מ הישיבה

הגאון רבי **מנחם גולדברג** שליט"א

להנהיג את קהילת 'איילת השחר' מנועם אוצרותיו להורות דרך ישרה וטהורה במסילה העולה לבית ה'. תפילתנו מעומקא דליבא, יהי רצון מלפני הגבורה לתת למורינו, חיים וחסד ונזר ועטרה להדרו לועדו בחבורה, ולטכסו בטכס אורה

ראש הישיבה ורבניה
אברכי הישיבה ולומדיה
שומעי לקחו באהבה במשך כל השנים

שנמנו חבריו לדבר מצוה

אמרו חז"ל (חגיגה ט:): מעות לא יוכל לתקן וחסרון לא יוכל להמנות, זה שנמנו חבריו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמה.

ב"ה מאות השתתפו במגבית למען השלמת המקווה בעירנו ונאסף רוב הסכום, אבל עדיין חסר סכום נכבד להשלמת ה 250,000 שקל.

בוא, והיה גם אתה שותף לעניין נשגב זה כפי בקשת רבותינו שליט"א

בסך 26 שקל למשך 24 חודשים
ותקנה לך זכויות לנצח נצחים

לתרומות: בעמדות 'נדרים פלוס' על שם **"מרכז הטהרה" - מגבית חרום אופקים ב'**
או בטלפון שמשפרו 0799-69-41-40

נדבת הרב **אוריאל מיימון** ומשפחתו שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם בנישואי בתם תח' עב"ג תבה"ח **יהודה אריה טל** הי"ו
בשעה טובה ומוצלחת
יה"ר שיהא הזיווג עולה יפה. ומשמחה זו יושפע שפע שמחות ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג. בורא עולם בקנין השלם זה הבנין.

נדבת הרב **נתן מישור** ומשפחתו שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם בארוסי בתם תח' עב"ג תבה"ח **יצחק נוסבוים** הי"ו
בשעה טובה ומוצלחת
יה"ר שיהא הזיווג עולה יפה. ומשמחה זו יושפע שפע שמחות ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג. בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

נדבת הרב **עמוס ברנס** ומשפחתו שליט"א
להצלחת **בנם הרך הנולד נ"י**
בשעה טובה ומוצלחת
יה"ר שיזכו להכניסו בבריתו של אאע"ה בעתו ובזמנו, ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים, וירוו רב נחת יהודית מכל יוצ"ח כ"י. ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג. אכ"ר.

ולע"ג האשה החשובה
מרת **סוליקה** בת **שמחה** ע"ה
נלב"ע ט' כסלו תשפ"ג. ת.נ.צ.ב.ה.

כליל שבת קודש בין קבלת שבת למעייבי ישאו דברים הרבנים הנאונים קויתי ח' - מורנו **מרא דאתרא** שליט"א
אור אביעורי - הרב **מאיר כהן** שליט"א
איילת השחר - הרב **מנחם גולדברג** שליט"א רב בית המדרש
זכרון אליהו - הרב **דוד נתן גלר** שליט"א
חניכי ישיבות פרוייקט - הרב **אביעד הלוי** שליט"א
ישיבת אופקים - הרב **דוד אוסטרן** שליט"א
שערי תפילה - הרב **מרדכי ליבר הלוי כהן** שליט"א
תפארת תורה - הרב **יוסף ועקנין** שליט"א

נדבת הרב **יוסף שלום קמפה** ומשפחתו שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בתם **אסתר רחל תח'**
בשעה טובה ובמזל טוב
יה"ר שיזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים, וירוו רב נחת יהודית מכל יוצ"ח כ"י. ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג. אכ"ר.

נדבת הרב **שמעון אליסאן** ומשפחתו שליט"א
לרגל השמחה השרויה במעונם בנישואי בנם
הבה"ח **עובדיה** בן יזיה הי"ו עב"ג תח'
בשעה טובה ומוצלחת
יה"ר שיהא הזיווג עולה יפה. ומשמחה זו יושפע שפע שמחות ויתברכו בכל מיילי דמיטב ברו"ג. בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

לע"ג האשה החשובה
מרת **אסתר** ב"ר **אליעזר** ע"ה
נלב"ע ד' כסלו
תשפ"ג. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"ג הרב **זאב חיים** ב"ר
אהרן ז"ל
נלב"ע כ"א כסלו תשנ"ה. ת.נ.צ.ב.ה.
הוקדש ע"י בני המשפחה

שיעורי מורנו הגר"י טשזנר שליט"א

הלכות ברכות

נושא השיעור בשבוע זה:
הפסק והיסח הדעת בסעודה
מוצאי שבת 20:30 - 21:15
בבית הכנסת קויתי ה' (אשכנזי)

'דף היומי בהלכה'

הלכות קריאת שמע
בימים א' - ה' 20:30 - 21:00
בבית הכנסת קויתי ה' (היכל שמואל)

חידה מהנלמד השבוע בשיעור 'דף היומי בהלכה'
מתי מים עכורים עדיפים ממים צלולים?

דברים יסודיים ברורים וכהירים, המאירים את העיניים ומעוררים את הלכבות
ממורנו ורכנו הגאון הצדיק רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל
רב ומנהיג קהילתנו הקדושה

היצה"ר מחליף שם לפי תקופה

וישאל יעקב ויאמר הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי (לב, ל)

"קומיניזם", שם העצם שלו הוא "ס'מ'אל", אלא שמדי כמה זמן הוא מחליף את שמו לפי התקופה.

אבל - המשיך המלאך ואמר - לך קוראים "יעקב" ו"ישראל", כך יקראו לך מעתה ועד עולם. אף פעם שמך לא יתחלף!

היצר הרע של היום הוא אותו יצר הרע של פעם, כמו שבתקופת ההשכלה שרף היצה"ר את כל כלל ישראל, כך גם היום הוא רוצה לשרוף את כל כלל ישראל. היום יש ליצר הרע שם אחר, רק הבעיה היא שעד שאנחנו תופסים את שמו הנוכחי של הסיטרא אחרא, לפעמים כבר מאוחר מדי. את שמו של היצה"ר אי אפשר להכיר כי שמו מתחלף, אך מהותו נשאר כפי שהיא: כך איום ונורא הבא להטות את האדם מדרך הישר, דרך התורה והמצוות, ועלינו להיות ערים לכך ולהישמר מפניו.

'למה זה תשאל' - אין לנו שם קבוע, משתנין שמותינו לפי מצות עבודת השליחות שאנו משתלחים (רש"י)

למלאכים אין שם קבוע. לעומת זאת כאשר המלאך בירך את יעקב אמר לו: "לא יעקב יאמר עוד שמך, כי אם ישראל".

רעיון נפלא טמון כאן בפסוק. שרו של עשו, הסיטרא-אחרא, אומר ליעקב: לי אין שם! כלומר, שמו משתנה כל הזמן. פעם קראו לו "עבודה זרה", אבל כבר שחטו את היצר הרע של העבודה זרה. אח"כ קראו לו "פילוסופיה", אבל גם דבר זה חלף עבר מן העולם. בהמשך הגיעה תקופה שקראו לו "השכלה". נגמרה ההשכלה, ושוב קיבל הסט"א שם חדש:

התביעה מהאדם - לפי כוחותיו

כי נבלה עשה בישראל... וכן לא יעשה (לה, ז)

ופטור. אך כיון שגם לגויים אסור לעשות כך, הנך חייב על בת ישראל.

וכך - סיים ה'בית הלוי' - אם ליהודי פשוט שדופק לך על הדלת מותר היה להתנהג כך, ורק לר' ישע בער אסור - היית פטור. אבל מאחר וגם ליהודי פשוט אסור לעשות כך - תיענש על פגיעה ב'בית הלוי'!

לפי יסוד זה נבין דבר נורא. אמונת ישראל היא שכל אחד מאתנו יעלה לב"ד של מעלה, ושם יאמרו לו: 'נו, תתחיל, 'מאימתי'... אה, ברכות אתה לא יודע? בא נתחיל מסכת שבת - 'ציאות השבת'... וכן הלאה - עירובין, פסחים, שקלים וכו'. יתבעו אותנו על הכל. זו האמת לאמיתה.

ואנו עומדים ותמהים, איך באמת הקב"ה יתבע אותנו על הכל, הן התורה ניתנה לאנשי דור המדבר, ולאחר מכן לגדולי הדורות התנאים האמוראים, רעק"א וכו'. כיצד יתכן שאנו, הקטנים, מצווים באותן מצוות?

התשובה היא כנ"ל. הקב"ה יאמר: "יענק'ל, תתחיל מברכות". "אין לי כשרון כמו ר' עקיבא אייגר, כמו החפץ חיים" - תהיה התשובה. "נו, טוב - יאמר הקב"ה - לאיזו רמה יש לך כשרון? אם מה שהיית יכול לעשות עשית, ויותר לא היית יכול, הנך אנוס ופטור. אבל אם גם את מה שהיית יכול לעשות לא עשית, יתבעו אותך את כל התורה כולה!"

מעשה היה עם ה'בית הלוי', שפעם דפק על דלת של יהודי בעל אכסניה באמצע הלילה, כאשר בחוץ שרר קור נורא. אותו יהודי לא הכירו ובתחילה לא רצה לתת לו להיכנס. רק בסוף השתכנע, הניח לו להיכנס ונתן לו לשכב ליד התנור. בקיצור, קיבל אותו בצורה מאוד לא מכובדת.

באמצע הלילה שוב דפיקות על הדלת. אחד מהאדמו"רים הגדולים של אותו דור הגיע. בעל האכסניה הדליק את כל האורות, ואף הכין לכבודו סעודה גדולה עם מאכל מבושל ומשקה חם. באמצע הסעודה, הבחין הרבי ביהודי השוכב ליד התנור, וביקש מאחד החסידים שיזמינו להצטרף אליהם. ניגש החסיד אל התנור, והנה הוא מגלה כי שוכב שם לא פחות ולא יותר - ה'בית הלוי'! הוא התחיל להקים צעקות.

בעל האכסניה מיד ביקש מחילה מה'בית הלוי', ואמר לו: "לא ידעתי שאתה ה'בית הלוי'!"

אמר לו ה'בית הלוי': דע לך, נאמר בפסוק "וּבְנֵי יַעֲקֹב בָּאוּ מִן הַשָּׂדֶה... וַיַּחַר לָהֶם מְאֹד כִּי נִבְלָה עֲשֵׂה בְיִשְׂרָאֵל... וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה וְיִשׁ לְהַבִּין מֵהַ כְּוֹנֵה וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה" מה התוספת במילים אלו?

אלא שגם העכו"ם גדרו את עצמם מעריות, וא"כ טענו בני יעקב כלפי שכם: אם היה מותר לגויים לעשות דברים כאלו, ורק לא ידעת שהיא יהודיה, היית אנוס

לתשומת לב

בעזרת ה' בשבוע הבא יצא גליון מורחב לרגל ימי החנוכה. לרגל הארציט של רשכבה"ג רבנו מרן בעל ה'איילת השחר' זצוק"ל, הגליון יוקדש לע"ג הטהורה.

לתרומות, הנצחות ולקבלת הגליון במייל:
viv22v33@gmail.com 0527679598

נדבת הרב יהושע רוטמן ומשפחתו שליט"א
לע"ג חמיו הרב מרדכי ב"ר חנן משה ז"ל
השבת חל יום פטירתו ת.נ.צ.ב.ה.

לע"ג רבי בנימין בן ז"נה ז"ל
נלב"ע כ"א כסלו תשנ"ה ת.נ.צ.ב.ה.
ולע"ג ר' מאיר סרוסי בן זהירה ז"ל
נלב"ע כ"ו כסלו תש"פ ת.נ.צ.ב.ה.
הוקדש ע"י בני המשפחה